

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Радкевич Юлії Миколаївни

«Камерно-вокальна лірика як рід виконавської традиції: національні та жанрово-стильові репрезентації»

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Представлене дослідження камерно-вокальної лірики в контексті історико-когнітивного підходу є важливою та своєчасною працею, що суттєво розширює уявлення про вокальне мистецтво як феномен виконавської традиції.

Авторка пропонує ґрунтовний аналіз еволюції вокальної лірики, її жанрових трансформацій у європейській та українській традиціях, а також новий науковий підхід – виконавську когнітивістику, що дозволяє розглядати вокаліста не лише як інтерпретатора, а як повноправного співавтора художнього образу.

У своєму дослідженні Радкевич Ю. М. переконливо доводить, що сольний спів у камерно-вокальній музиці є не лише засобом передачі тексту та мелодії, а й складним процесом осмислення, переживання та трансляції естетичних ідей, в якому співачка (співак) постає носієм ліричного роду світовідчуття.

Одним із основних досягнень дисертантки є теоретичне обґрунтування виконавської когнітивістики як наряду інтерпретології, що дозволяє розкрити особливості співацького мислення, з одного боку. А з іншого – репрезентувати сферу камерно-вокальної лірики як *метасистему*, що об'єднує різні рівні музично-поетичного висловлювання – від традиційних фольклорних жанрів до сучасних композиторських трактувань та творчих виконавських проєктів в сфері популярної музики.

Авторка вдало структурує матеріал, розкриваючи взаємозв'язок вокальної лірики з історичними, філософськими та естетичними чинниками її історико-мистецької екзистенції. Зокрема, розглядається вплив романтичної та постромантичної поетики на жанр вокального циклу, простежується взаємодія традиційного й сучасного виконавства у збереженні та оновленні камерно-вокального жанру.

Дисертація має чітку логіку викладу та складається із Анотації, Вступу, двох основних розділів (кожен з яких має внутрішню структурну завершеність з 7 підрозділів, 5 підпунктів), Висновків, Списку використаних джерел (153 покажчиків) та Додатків. Загальний обсяг дослідження – 203 сторінки; з них 168 сторінок – основного тексту.

Перший розділ дисертації присвячений аналізу камерно-вокальної лірики з точки зору її історичного розвитку, жанрової трансформації та впливу на виконавську традицію. В першому підрозділі особливу увагу приділено розумінню лірики як художньому роду, що відображає суб'єктивний світ людини через взаємодію музики та поетичного слова. Аналіз поглядів Аристотеля, Гегеля, Шеллінга та інших мислителів дозволяє шляхом екстраполяції з'ясувати специфіку камерно-вокальної лірики як системи, що еволюціонує від народної пісні до складних вокальних циклів.

Цінність отриманих науково-практичних результатів дисертації полягає в ґрунтовному аналізі явищ камерно-вокальної лірики та її історичної еволюції аж до новітніх зразків актуального виконавства. Авторка висвітлює особливості вокального циклу як жанрової форми, що уособлює глибокий емоційний та філософський зміст. Логіка розкриття мети дослідження дозволяє увиразнити: яким чином жанрова семантика вокальної лірики змінювалася під впливом музично-історичних процесів, від романтизму до сучасної камерної музики?

Другий підрозділ зосереджений на методологічних аспектах дослідження камерно-вокальної лірики, зокрема на ролі виконавської когнітивістики у формуванні музичної інтерпретації. Дисертантка вказує на

важливість взаємодії когнітивних механізмів у процесі виконання, розглядаючи співака як співавтора, який через індивідуальне трактування музичного образу формує власну виконавську концепцію. Цікавою в роботі є типологія вокального виконавства, яка поєднує академічний, автентичний, естрадний, джазовий і рок-виконавський стилі.

Дисертація містить важливий аналіз внутрішньої та зовнішньої форми камерно-вокальної лірики, що охоплює циклічні концепції, синтез слова і музики, міжвидовий художній переклад. Радкевич Ю. М. досліджує значення музичної комунікації та вплив технологій на виконавську діяльність, зокрема роль звукозапису в ХХ–ХХІ століттях. Дисертанткою запропоновано дефініцію «камерно-вокальна лірика як рід виконавської традиції», що підкреслює значення цього феномену (відповідно і категорії пізнання) як фундаментальної форми автокомунікації в музиці.

Третій підрозділ роботи присвячений історичній поетиці камерно-вокальної лірики у сучасному виконавстві. Авторка аналізує вплив романтичної естетики на розвиток жанру, зокрема через антропологізацію мистецтва та переосмислення жанрової системи. Окремо розглянуто вокальний цикл Л. ван Бетховена «До далекої коханої» як перший інтонаційно-зв'язний вокальний цикл у світовій практиці, його жанрові та драматургічні особливості, а також сучасні виконавські трактування.

Оригінальним є аналіз вокальних творів Ф. Шопена, що залишаються менш дослідженими у музикознавстві. Спеціальна увага до порівняльного аналізу інтерпретацій пісні «Бажання» у виконанні Олександри Курзак, Ольги Пасічник і Конрада Джарнота виявляє роль виконавця на музично-поетичну семантику твору, її сприймання іншими суб'єктами музичної комунікації.

Цікавим є підрозділ, присвячений циклу Р. Вагнера «П'ять пісень на вірші Матильди Везендонк», у якому розглядається зв'язок камерної лірики з оперною драматургією; порівняльний аналіз виконавських версій твору

розкриває концепції інтерпретаторів як самоцінні, що сприяє актуалізації творчості Р.Вагнера як вокального композитора-новатора.

У другому розділі дисертантка досліджує українську вокальну традицію, розкриваючи її етнофонічні особливості та зв'язок з народнопісенною культурою. Авторкою висвітлено етноцентричний підхід до вокальної лірики, підкреслено роль національної специфіки у формуванні виконавських шкіл на прикладі творчості Ніни Матвієнко, Квітки Цісик, Лесі Дичко та їхньому внеску у збереження української вокальної традиції.

Дисертація містить докладний аналіз жанру колискової пісні, її ритуального змісту, структурно-семантичного інваріанту та сучасних інтерпретацій. Радкевич Ю. М розглядає автентичні та авторські колискові, порівнюючи їхні стилістичні особливості у виконанні Ніни Матвієнко, зокрема в альбомі «З маминих долонь».

Особливої уваги заслуговує дослідження «Коліскової» Дмитра Малого (що засвідчує здатність жанру виходити за межі традиційної обрядової функції) та «Коліскової для Маріуполя» Романа Григоріва та Іллі Разумейка, як прикладу сучасної соціально-політичної трансформації жанру. Авторкою підкреслюється той факт, що камерно-вокальна лірика ХХІ століття зберігає традиційні елементи, водночас адаптуючись до нових художніх реалій.

Таким чином, результати представленого дослідження ґрунтуються на широкій джерельній базі, яка охоплює теоретичні праці з музикознавства, вокальної педагогіки, психології виконавства, а також аналіз нотних текстів і звукозаписів. У роботі використано міждисциплінарний підхід, що дозволяє розглядати камерно-вокальну лірику у широкому контексті – від історичних моделей жанру до сучасних інтерпретацій.

Важливим в роботі є системний аналіз виконавських практик, що охоплює традиційне академічне співу, автентичне народне виконавство та естрадно-джазові техніки. Аналізуючи виконавський стиль Ніни Матвієнко та Квітки Цісик, які репрезентують унікальні підходи до інтерпретації української вокальної лірики, авторка аргументовано доводить, що творчість

цих співачок є прикладом синтезу народної стилістики та професійного вокального мистецтва.

Враховуючи безперечно високу наукову цінність дисертації, є кілька аспектів, які могли б бути розширені або уточнені з метою удосконалення тексту та подальшого просування ідей авторки дисертації в інтерпретологічній площині:

По-перше, у роботі підкреслюється роль виконавця як **співавтора** музичного твору. Однак постає питання, якою мірою композиторська концепція обмежує або, навпаки, стимулює виконавську свободу. Чи можна говорити про різні рівні співавторства залежно від ступеня детальності авторських вказівок у композиторській партитурі?

По-друге, у дисертації системно охоплені різні виконавські традиції, включаючи академічний, автентичний, естрадний, джазовий вокал. Було б цікаво розглянути більш детально: яким чином стильові особливості камерно-вокальної лірики впливають на вокальні прийоми у сучасній музиці, зокрема у неакадемічному просторі?

По-третє, авторка розглядає сучасні композиції, що базуються на архетипі коліскової. Запитання – чи можна говорити про утворення окремої жанрової категорії коліскових у сучасній академічній музиці, що має власні стильові та семантичні параметри? Наскільки вона представлена в навчальних програмах академічного співака?

Загалом, дисертація є високоякісним музикознавчим дослідженням, яке містить важливі теоретичні положення, що розширюють межі сучасної науки про вокальне мистецтво. Авторка продемонструвала глибоке розуміння предмету дослідження, творчо обрала різностильовий матеріал, виявила навички аналітичного мислення, здатність до міждисциплінарного підходу.

Запропонована концепція виконавської когнітивістики як методологічного підґрунтя вивчення камерно-вокальної лірики є значним внеском у розвиток музикознавства. Водночас дисертація відкриває широке поле для подальших досліджень, зокрема в аспекті вокальної драматургії,

взаємодії виконавця і композитора, а також ролі камерно-вокальної лірики у сучасному мистецькому просторі.

Підсумуючи вищесказане, відзначу, що дисертація Радкевич Юлії Миколаївни є цілком самостійним, актуальним дослідженням, яке характеризується оригінальністю та новизною постановки проблеми та її розв'язанням; відповідає сучасним вимогам МОН України; в достатній мірі репрезентує процес аналітичної роботи в царині виконавської творчості та її практичні результати.

Наукові публікації за темою дисертації повністю відображають основні положення роботи і не порушують академічної доброчесності.

Отже, дисертація Радкевич Юлії Миколаївни **«Камерно-вокальна лірика як рід виконавської традиції: національні та жанрово-стильові репрезентації»**, подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, є оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, що відповідає нормативним вимогам МОН України, що висуваються до робіт подібного рангу, а її авторка **Радкевич Юлія Миколаївна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю **«025 – Музичне мистецтво»**.

Кандидат мистецтвознавства, старший викладач
кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури

Гіголаєва-Юрченко В. О.